

LUUMÄEN KUNTA
ARVIOINTIKERTOMUS 2020
Tarkastuslautakunta

Sisälllys

1. Tarkastuslautakunnan päähuomiot vuodelta 2020	2
2. Tarkastuslautakunta	2
2.1. Kokoonpano	2
2.2. Tehtävät.....	2
2.3. Toiminta.....	3
3. Edellisen vuoden arviointikertomuksen johdosta tehtyjen toimenpiteiden arviointi	3
4. Valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisen arviointi	3
4.1. Toiminnalliset tavoitteet	3
4.1.1. Kuntakonserni.....	3
4.1.2. Käyttötalousosa.....	4
4.2. Taloudelliset tavoitteet	5
4.3. Investoinnit ja rahoitus.....	5
4.4. Henkilöstö.....	6
5. Strategiset tavoitteet	6

1. Tarkastuslautakunnan päähuomiot vuodelta 2020

Korona-pandemia ei aiheuttanut pelättyä katastrofia kunnan talouteen. Valtion poikkeukselliset tuet auttoivat tässä merkittävästi. Kunnan taloudellinen tulos oli niiden ansiosta selvästi parempi kuin se olisi normaalioloissa ollut. Ylimääräisiä valtionosuuksia Luumäen kunta sai reilusti yli 1 miljoona euroa, joten ilman niitä tulos olisi painunut alijäämäiseksi. Nyt saavutettu ylijäämäinen tulos ei näin ole luettava merkiksi kestävästä tulosparannuksesta. Tunnustusta pitää tosin antaa hallintokunnille kuluraameissa pysymisestä.

Tarkastuslautakunta piti vuoden tärkeimpänä seurattavanaan talouden tasapainotusohjelman toteutusta. Ohjelma saatiin viedyksi läpi suunnitellussa aikataulussa siten, että tavoiteltu kustannussäästö ja siihen tähtäävät toimenpiteet olivat käytettävissä, kun talousarviota vuodelle 2021 laadittiin. Seuraavassa tilinpäätöksessä nähdään, miten säästöpäätökset ovat toteutuneet.

Arviointikertomuksessa jäljempänä tehtyihin huomioihin perustuen tarkastuslautakunta pyytää kunnanhallitusta ottamaan kantaa seuraaviin kysymyksiin siten, että vastaukset ovat valtuuston käsiteltävinä 31.12.2021 mennessä:

1. ***Onko kuntastrategia riittävässä määrin ohjaamassa päätöksentekoa? Millä keinoin strategian jalkautumista voisi parantaa?***
2. ***Kunnassa olisi syytä käydä heti uuden valtuustokauden alussa syvällinen keskustelu Luumäen kunnan talouden realiteeteista, tavoitteista ja toimintamalleista.***
3. ***Kunnan päätöksenteon avoimuuden kannalta on ongelma, että hallintoelinten pöytäkirjojen näkyvilläolo verkossa on rajattu liian lyhyeksi esimerkiksi verrattuna moneen muuhun kuntaan.***

2. Tarkastuslautakunta

2.1. Kokoonpano

Tarkastuslautakunnan varsinaisina jäseninä ovat toimineet Rauno Vanhoja (puheenjohtaja), Katriina Ovaska (varapuheenjohtaja), Juha Rantakaulio, Linda Kiviluoma ja Virpi Kosonen. Heidän varajäseninä ovat toimineet Antero Paananen, Virpi Nurmilaukas, Sami Karvanen, Tuija Suokas, Aino Korhonen (2.11.2020 asti) ja Suvi Vallentin (2.11.2020 lukien).

Tilintarkastuksesta on vastannut BDO Audiator Oy, päävastuullisena tilintarkastajana JHT, KHT Ulla-Maija Tuomela.

2.2. Tehtävät

Tarkastuslautakunnan pääasiallisena tehtävänä on kuntalain 121 §:n mukaan arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja

kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Muut tarkastuslautakunnan tehtävät on määritelty Luumäen kunnan hallintosäännössä.

2.3. Toiminta

Tarkastuslautakunta on laatinut valtuustolle 16.4.2018 tiedoksi annetun arviointisuunnitelman vuosille 2017 - 2021, minkä mukaisesti vuoden 2020 arvioinnin painopistealueina ovat sosiaali- ja terveystoimi, liikenneväylät, kiinteistöt, vesi ja jätevesi. Vuoteen 2020 kohdistuvaa arviointia varten lautakunta on kokoontunut viisi kertaa.

Tarkastuslautakunnan toiminnan tärkeä osa on pääsy hallintoelinten kokouspöytäkirjoihin tarvittaessa tarkasteluvuotta edellisinkin vuoden osalta. Kunnan järjestelmä kuitenkin rajaa tarkasteluhistorian liian lyhyeksi. Lautakunta näkee tämän päätöksenteon ongelmana myös tavallisen kuntalaisen kannalta.

3. Edellisen vuoden arviointikertomuksen johdosta tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Kunnanhallitus on antanut valtuustolle edellisen vuoden arviointikertomuksen havaintoihin kohdistuvat selvitykset, jotka valtuusto on hyväksynyt kokouksessaan 7.12.2020.

4. Valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisen arviointi

4.1. Toiminnalliset tavoitteet

4.1.1. Kuntakonserni

Luumäen kunnan kuntakonserni muodostuu emoyhtiöstä (Luumäen kunta), tytäryhteisöistä (Luumäen Asunnot Oy, Luumäen Energia Oy ja Asunto Oy Luumäen Joukolanpuisto), osakkuusyhteisöistä (Asunto Oy Luumäen Valliheikki ja Asunto Oy Luumäen Parsikonpuisto) sekä kuntayhtymistä (Etelä-Karjalan koulutus kuntayhtymä, Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystoiminnan kuntayhtymä sekä Etelä-Karjalan liitto).

Kunnan konserniohjeen mukaan valtuusto määrittelee kunnan tavoitteet ja omistajapolitiikan linjaukset sekä päättää kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen toiminnallisista ja taloudellisista tavoitteista. Konserniohjeen mukaisesti kunnanhallitus johtaa kuntakonsernia ja antaa valtuustolle oleelliset tiedot konsernin toiminnasta tilinpäätöksen yhteydessä.

Luumäen kunnalla oli tytär- ja osakkuusyhteisöjen lainojen takausvastuita tilikauden 2020 lopussa yhteensä 13,6 milj € näiden yhteisöjen jäljellä olevasta velkapääomasta laskettuna. Tämä on edelleen kunnan taloudellisista riskeistä suurin. Myönteistä on, että takausvastuu on pienentynyt edellisvuodesta 4 prosentilla.

Konsernitasolla toimintatuotoilla pystyttiin kattamaan 46 % toimintakuluista, missä edelliseen vuoteen verrattuna ei tapahtunut kehitystä parempaan. Sen sijaan vuosikate suhteessa poistoihin nousi 53:sta 80 prosenttiin (yleinen tavoite vähintään 100 %) etupäässä valtion koronatukitoimien ja kunnallisveron tilitysmuutoksen ansiosta. Molemmat mainitut tekijät ovat tilapäisluontoisia, joten lähivuosina on varauduttava heikon tuloskehityksen jatkumiseen valtionosuuksien normalisoidussa, ellei muu tuotto- tai kulukehitys nopeasti käänny parempaan.

4.1.2. Käyttötalousosa

4.1.2.2. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Pandemian aiheuttamat poikkeusolot muuttivat hyvinvoinnin ja terveyden alan kuvan perusteellisesti, kun Eksotekin varautui pahimman uhkakuvan varalle. Kiireittämiä hoitoja lykättiin, mutta akuutit tapaukset on tietävästi pystytty hoitamaan. Koronatartunnat kunnan alueella jäivät onneksi kuitenkin muutamisiin tapauksiin.

Työttömyys paheni, ja vuoden mittaan oltiin Luumäellä n. 2 % huonommassa tilanteessa kuin aikaisemmin. Jos aiemmin työttömien määrä työvoimasta oli keskimäärin 10 %, niin nyt oltiin 12 %:n tasolla (239 henkilöä).

Hyvinvointipalveluiden tilatarpeista lähitulevaisuudessa ei edelleenkään ole saatu tietoa. Tilanne on sinänsä ymmärrettävä, koska valtakunnallinen sote-uudistus ei vielä ole edennyt eduskunnan päätettäväksi, ja uuden soten myötä purkautuva kuntayhtymä voi tuskin sitoutua lausumaan mitään perustettavan hyvinvointialueen puolesta. Mikäli sote-ratkaisu toteutuu, ja kuntayhtymä purkautuu, Luumäen on varauduttava maksamaan aikanaan liittymissopimuksessa siirtovelaksi jäänyt lomapalkkavelka, n. 510.000 euroa.

Tarkasteluvuonna kunnassa tehtiin tilinpäätökseen myös n. 1 miljoonan varaus Eksoten palkkakiistan aiheuttaman alijäämän kattamisesta. Sen varsinainen maksaminen siirtyy siis vuoden 2021 puolelle, eikä ole enää rasittamassa sen vuoden tulosta, kassa tosin vajautuu silloin tuolla summalla.

4.1.2.3. Sivistystoimi

Sivistystoimessa saavutettiin vuonna 2020 toiminnalliset tavoitteet varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa, lukiossa ja vapaa-aikatoimessa. Sivistystoimi suurimpana hallinnonalana on näkyvimmin joutunut edelleen tasapainoilemaan säästövaatimusten ja laadukkaan palvelutuotannon kanssa. Vaikka tiukka talousarvio ylittyikin 3 %:lla, toimintakulut putosivat kuitenkin edelliseen vuoteen verrattuna n. 400.000 eurolla.

Vuoden aikana sai huomiota koulukuljetusten kilpailutus, jota valituksineen ym. puitiin sivistyslautakunnassa pitkään. Kannattaisi miettiä, voisiko päivitettävään kunnan hankintaohjeeseen sisällyttää toimintamalli, millä voitaisiin selkeyttää tai antaa mahdollisesti entistä selkeämmät perusteet koulukuljetusten tapaiseen kilpailutukseen. Tilintarkastaja suositteli raportissaan ostolaskujen tarkastuksen yhteydessä kunnan hankintaohjeen päivitystä.

4.1.2.4. Tekninen toimi

Teknisen toimen talousarvio toteutui kaikilta osiltaan suunnitellusti. Toimintakulujen osalta teknisen toimen talousarvio alittui n. 580.000 eurolla, joten tältäkin osin kireä taloudenpito onnistui jopa odotettua paremmin.

Valtakunnallinen korona-ajan rakennusinnostus näkyi Luumäellä erityisesti toimenpidelupakäsittelyn ruuhkautumisena. Suuri hakemusmäärä tuli yllätyksenä, mutta tilanne korjautui syksyyn mennessä.

Vesilaitoksen remontin poistot kirjautuivat nyt täysimääräisenä, mikä aiheutti vesilaitoksen tuloksen selvän heikkenemisen alijäämän puolelle. Vesimaksujen korotustarve vähintään 10 %:lla on ilmeinen.

4.2. Taloudelliset tavoitteet

Talousennusteet olivat synkät, ja lisätalousarviossa alunperin 773 teur alijäämäiseksi suunniteltu tulos pudotettiin vielä lisää: 1,3 miljoonan alijäämään. Lopulta kuitenkin ylimääräiset valtionavut ja edellisen vuoden verotilitysten siirtyminen tälle vuodelle, yleisen tiukan kulukurin ja investointien jäädyttämisen tukemana, auttoivat nostamaan tilikauden tuloksen 110.631 euroa ylijäämäiseksi.

Talouden tunnusluvut eivät ole tuloslaskelman puolella hyvällä tasolla. Moneen kertaan on todettu, että Luumäen kunnassa poistojen tulosta rasittava taso on korkea.

Voi esittää kysymyksen, onko edes mahdollista saavuttaa kestävästi vuosikatteen ja poistojen suhteeksi vähintään 100 % ainakaan muutaman vuoden tähtäimellä. Tähän vaadittaisiin noin miljoonan parannus vuosikatteeseen. Käytännössä se saataisiin kasvaneina verotuloina tai kululeikkauksina, jos oletetaan, että valtionosuuksien taso on vakaa.

Saadaanko siis kuntaan uutta yritystoimintaa ja ennen kaikkea veroja maksavia asukkaita, ja millä toimenpiteillä? Tarvittaisiin lisää karkeasti 50 veronmaksajaa, joiden vuositulo on 100.000 euroa. Vai karsitaanko kuluja lisää ja nostetaan kunnallisveroa? Vai käytetäänkö näitä kaikkia keinoja, ja jos alijäämää jonkin verran silti syntyy, hyväksytään se, ja katetaan alijäämä taseen puskureista? Tarkastuslautakunnan mielestä uuden valtuuston on käytävä perustavaa laatua oleva keskustelu talouden suunnasta ja realiteeteista heti kauden aluksi.

4.3. Investoinnit ja rahoitus

Vuodelle leimallista oli, että investointibudjetti leikattiin minimiin, vain välttämättömät toimenpiteet toteutettiin. Lisätalousarviossa investoinnit painettiin 719.000 euroon, minkä toteutuneet investoinnit vielä alittivat n. 60.000 eurolla. Näin alhainen taso jäänee poikkeukseksi.

Kun investoinnit eivät syöneet kassavaroja edellisten vuosien tapaan, kunnan maksuvalmius oli vuodenvaihteessa selvästi parempi kuin vuotta aikaisemmin. Kassan riittävyys parani 99 päivästä 133 päivään.

4.4. Henkilöstö

Henkilöstön kokonaismäärä oli vuoden lopussa 163, joista vakinaisia 112, ja määräaikaisia ja työllistettyjä 51. Henkilömäärä on vähentynyt edelliseen vuoteen 8:lla. Vähenevä henkilömäärä yhdessä nousevan keski-ian kanssa korostaa laadukkaan esimiestyön asemaa. Toivottavaa on myös, että YT- ja työsuojelu-toimikunnat ovat motivoituneita ja saavat työnantajalta kaiken mahdollisen tuen toiminnalleen.

5. Strategiset tavoitteet

Päättävän valtuustokauden alussa (2017) valtuusto hyväksyi päivitetyn strategian "Tulevaisuuden Luumäki 2025". Siinä kunnan tavoitetilaksi määritellään "Voimakkaasti elävä" ja "Hyvinvoiva kuntalainen – hyvinvoiva yhteisö". Nämä on strategiataulussa edelleen purettu kahdeksaksi toimintalinjaksi, joilla tavoitella saavutetaan. Nämä toimintalinjat ovat olleet toimintasuunnittelun ja talousarvion tavoiteasetannan perusteena.

Strategiataulussa on vielä syvennetty edellämainittuja toimintalinjoja yhdeksäksi hankkeeksi tai toimintatavaksi, joiden pitäisi erityisesti näkyä päätöksenteossa. Nämä strategiassa nimetyt hankkeet tai toimintatavat ovat:

- Toimiva asiointiliikenne
- Positiivinen viestintä
- Modernit tilat ja toimivat yhteydet etätyöhön
- Tiivis yhteys yrityksiin ja oppilaitoksiin
- Yhteisiin ranta-alueisiin ja vesistöjen virkistyskäyttöön panostetaan
- Kumppanuuksien avulla uusia toimintamalleja hyvinvointipalveluihin
- Kunnan historialliset tarinat
- Virtaa Jurvalaan
- Kiinteistöjen omistamisesta kumppanuuksiin

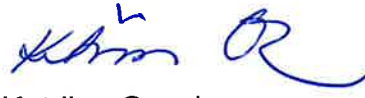
Valtuustokauden mittaan kunnan eri elimissä on tehty päätöksiä, joista osa liittyy johonkin yllä luetelluista toimintatavoista. Eri asia on, miten strategialähtöistä päätöksenteko lopulta on ollut. Valtuustokauden aikaisista pöytäkirjoista ei löytynyt yhtään viittausta kuntastrategiaan, tai että käsiteltävänä olevalla asialla tähdättäisiin strategian mukaiseen tavoitteeseen. Tämä viittaa siihen, että strategia ei ole jalkautunut kuntahallinnon operatiiviseen päätöksentekoon. On mahdollista, että keskustelussa strategialähtöisyys on ollut esillä tai strategia on muuten sisäistetty toimintaa määritteleväksi, mikä pöytäkirjoista ei tietenkään ilmene.

Luumäellä, 4.5.2021

Luumäen kunnan tarkastuslautakunta

Rauno Vanhoja
puheenjohtaja

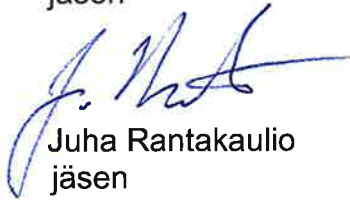
Katriina Ovaska
varapuheenjohtaja

Linda Kiviluoma
jäsen

Virpi Kosonen
jäsen

Juha Rantakaulio
jäsen

Tarkastuslautakunta jättää arviointikertomuksen vuodelta 2020 valtuustolle käsiteltäväksi ja esittää, että valtuusto pyytää arviointikertomuksessa esitetyistä havainnoista hallituksen selvitykset niin, että ne voidaan käsitellä valtuustossa 31.12.2021 mennessä ja toimittaa selvitykset myös tarkastuslautakunnalle.